

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (312 Π.Κ.)

Αποτελεί **ιδιώνυμο**¹ έγκλημα, καθώς προστατεύει την υγεία συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων προσώπων (ανηλίκων και προσώπων που δεν μπορούν να υπερασπίσουν τον εαυτό τους). Η ιστορική καταγωγή της διάταξης εντοπίζεται σε αντίστοιχη γερμανική διάταξη². (ψυχική ανέλιξη του ανηλίκου/ προστασία ψυχικού κόσμου ατόμων που βρίσκονται σε υποδεέστερα κοινωνικώς πρόσωπα).

Ωστόσο, η ελληνική διάταξη δεν αντιμετώπισε το κεντρικό ζήτημα της προστασίας της ψυχοσωματικής εξέλιξης των ανηλίκων και αδύναμων προσώπων, αλλά είναι αρκετά αποδυναμωμένη καθώς α) περιέχει ρήτρα επικουρικότητας («αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης») και β) προϋποθέτει οπωσδήποτε την τέλεση σωματικής βλάβης³.

Με βάση το άρθρο 312 Π.Κ. προστατεύονται δύο κατηγορίες προσώπων:

α) Πρόσωπα που δεν έχουν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας τους

β) Πρόσωπα που δεν μπορούν να υπερασπίσουν τον εαυτό τους

(στην περίπτωση αυτή η αδυναμία μπορεί να οφείλεται σε ασθένεια, αναπηρία κ.λπ. που δεν επιτρέπει στο θύμα να υπερασπισθεί τον εαυτό του. Δεν απαιτείται πάντως το θύμα να αντέταξε κάποια ασθενή ανεπαρκή άμυνα, αλλά αρκεί και το γεγονός ότι λόγω της κατάστασής δεν σκέφτηκε ή δεν μπόρεσε καν να προβεί σε κάποια ενέργεια υπεράσπισης της υγείας και της σωματικής του ακεραιότητας).

Και στις δύο περιπτώσεις, απαιτείται επιπροσθέτως ο δράστης να έχει το θύμα «στην επιμέλεια ή στην προστασία του» ή αυτό να «ανήκει στο σπίτι του δράστη» ή να «έχει μαζί του σχέση εργασίας ή υπηρεσίας» ή να του το έχει «αφήσει στην εξουσία του ο υπόχρεος για την επιμέλειά του»

¹ Υποστηρίζεται και η άποψη ότι πρόκειται περί διακεκριμένης παραλλαγής. Σημειώνεται επίσης ότι μέρος της θεωρίας απορρίπτει συνολικά το μόρφωμα του ιδιώνυμου εγκλήματος ή θεωρεί μειωμένη την πρακτική του αξία..

² Ο σπουδαίος θεωρητικός του ποινικού J.A. Feuerbach ασχολήθηκε ειδικά με την περίπτωση ενός νέου, του Kaspar Hauser που εμφανίστηκε υπό μυστηριώδεις συνθήκες στη Νυρεμβέργη το 1828 και αποτέλεσε παράδειγμα κακομεταχείρισης ανηλίκου. Περισσότερα για την περίπτωση του Kaspar Hauser βλ. http://en.wikipedia.org/wiki/Kaspar_Hauser (αγγλικά) και http://de.wikipedia.org/wiki/Kaspar_Hauser (αναλυτικότερη παρουσίαση στα γερμανικά)

³ Τα ανήλικα και αδύναμα πρόσωπα θα προστατεύονταν αποτελεσματικά αν ήταν αξιόποινη μόνη η σκληρή-βάνανυση μεταχείριση σε βάρος τους, χωρίς να απαιτείται να επέλθει και η σωματική βλάβη, οπότε υπάρχει η προστασία των διατάξεων 308 επ., αλλά και η βλάβη που έχουν υποστεί είναι ήδη σημαντική λόγω της αδυναμίας τους και των ευρύτερων συνεπειών στην ενήλικη ζωή τους.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το έγκλημα του άρθρου 312 Π.Κ. είναι **μη γνήσιο ιδιαίτερο**, αφού μπορεί να τελεσθεί μόνο από πρόσωπο που έχουν τις συγκεκριμένες ιδιότητες, αλλιώς η συμπεριφορά του είναι αξιόποινη κατά τις διατάξεις των άρθρων 308 επ. ΠΚ

Για την πλήρωση της ειδικής υπόστασης του εγκλήματος απαιτείται συγκεκριμένη συμπεριφορά του δράστη που οδηγεί στο αποτέλεσμα της σωματικής κάκωσης ή βλάβης της υγείας **(συνεχής, σκληρή συμπεριφορά)**.

Η έννοια της συνεχούς συμπεριφοράς έχει την έννοια ότι αυτή **δεν είναι στιγμιαία**, έχει κάποια **διάρκεια** και εμφανίζει **συστηματικότητα** ενώ η έννοια της σκληρότητας ερμηνεύεται τόσο υποκειμενικά, όσο και αντικειμενικά δηλ. τόσο ως ψυχική διάθεση του δράστη, όσο ως ποιοτικό χαρακτηριστικό της ίδιας της συμπεριφοράς (πρόκληση πόνου, απομόνωση, προσβολή της αξιοπρέπειας του ανηλίκου κ.λπ).

Ο δεύτερος τρόπος τέλεσης του εγκλήματος («όποιος με κακόβουλη παραμέληση των υποχρεώσεών του προς τα προαναφερόμενα πρόσωπα γίνεται αιτία να πάθουν σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας τους») αποτελεί **γνήσιο έγκλημα παράλειψης**⁴.

Η **παραμέληση πρέπει να είναι κακόβουλη**, στοιχείο που ερμηνεύεται υποκειμενικά (που πηγάζει από συγκεκριμένα ιδιαίτερα επιλήψιμα κίνητρα) και αντικειμενικά (εκδηλώνεται εξωτερικά με ιδιαίτερο τρόπο). Η κακοβουλία αποτελεί, σε κάθε περίπτωση, πρόσθετο υποκειμενικό στοιχείο, πέραν του δόλου τέλεσης του εγκλήματος⁵.

Λόγω της ρήτρας επικουρικότητας το άρθρο 312 Π.Κ. συρρέει φαινομενικά με τα άρθρα 308 Α, 310, 311, αφού οι ποινές εκείνων των εγκλημάτων είναι αυστηρότερες, ενώ αμφισβητούμενη⁶ είναι η σχέση με το άρθρο 309 Π.Κ. (επικίνδυνη σωματική βλάβη), που έχει το ίδιο πλαίσιο ποινής.

⁴ Η αξιόποινη συμπεριφορά περιγράφεται από τον ίδιο το νόμο ως παράλειψη (παραμέληση υποχρεώσεων)

⁵ Αμφισβητούμενο είναι το ζήτημα κατά πόσον η κακοβουλία προϋποθέτει ορισμένο είδος δόλου (α΄ και β΄ βαθμού) ή είναι συμβατή και με την ύπαρξη ενδεχόμενου δόλου

⁶ Κατά μία άποψη η συρροή είναι αληθής, διότι δεν εφαρμόζεται η ρήτρα επικουρικότητας ,ενώ κατά άλλη άποψη δεν ισχύει η ρήτρα επικουρικότητας, ωστόσο η συρροή είναι φαινομενική, διότι η διάταξη του άρθρου 312 θα εφαρμοσθεί ως ειδικότερη

ΣΥΜΠΛΟΚΗ (άρθρο 313 Π.Κ.)

Η διάταξη περί συμπλοκής συνιστά ένα έγκλημα **συγκεκριμένης διακινδύνευσης**⁷, που τιμωρεί όποιον συμμετέχει σε συμπλοκή ή επίθεση για μόνη την συμμετοχή του σε αυτές. Μάλιστα, χαρακτηρίζεται ως έγκλημα **ιδιάζουσας συγκεκριμένης διακινδύνευσης**, υπό την έννοια ότι απαιτείται η επέλευση ενός **ιδιαίτερα αυξημένου κινδύνου**, που οδήγησε in concreto σε θάνατο ή βαριά σωματική βλάβη. Η επέλευση του θανάτου ή της βαριάς σωματικής βλάβης συνιστά εξωτερικό όρο του αξιοποίνου, που δεν χρειάζεται να επικαλύπτεται από υπαιτιότητα του δράστη της συμπλοκής.

Ενόψει αυτής της λειτουργίας της διάταξης ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούν οι περιπτώσεις, όπου α) κάποιος αποχωρεί από την συμπλοκή και στην συνέχεια επέρχεται το αποτέλεσμα και β) όπου κάποιος συμμετέχει στην συμπλοκή αφού έχει ήδη επέλθει ο θάνατος ή η βαριά σωματική βλάβη.

Για την πρώτη περίπτωση γίνεται καταρχήν δεκτό ότι η ποινική ευθύνη του δράστη για το έγκλημα της συμπλοκής δεν επηρεάζεται αφού, αυτός συμμετείχε στην συμπλοκή, που οδήγησε στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Αντίθετα δεν τιμωρείται για συμπλοκή εκείνος που ενεπλάκη εκ των υστέρων (αφού είχε ήδη επέλθει το αποτέλεσμα), διότι αυτός δεν συμμετέχει σε συμπλοκή που οδήγησε σε αυτό το αποτέλεσμα.

Ως συμπλοκή νοείται η σύγκρουση μεταξύ τουλάχιστον τριών προσώπων, τα οποία ανταλλάσσουν χτυπήματα (με οποιοδήποτε τρόπο). **Ως επίθεση** νοείται η επίθεση που εκδηλώνεται κατά τρίτου ή τρίτων, οι οποίοι αμύνονται παθητικά. Από την στιγμή που εκείνοι που δέχονται την επίθεση προβαίνουν σε αμυντικές ενέργειες αντιπροσβολής τότε έχουμε συμπλοκή. Το ζήτημα δηλ. της ύπαρξης συμπλοκής είναι μια πραγματική κατάσταση που δεν πρέπει να συγχέεται με τις διατάξεις περί άμυνας, οι οποίες εφαρμόζονται για τις κατ'ιδίαν τελούμενες άδικες πράξεις (σωματική βλάβη, εξύβριση, απειλή κ.λπ.).

Βέβαια, η ποινική αντιμετώπιση εκείνου που μετέχει στην συμπλοκή αμυνόμενος (η επειδή υπάρχει κάποιος άλλος λόγος άρσης του αδίκου ή του καταλογισμού) διαφοροποιείται, αφού εντέλει σύμφωνα με το άρθρο 313 ΠΚ δεν τιμωρείται όποιος συμπλέχθηκε «χωρίς υπαιτιότητά του».

⁷ Υποστηρίζονται πάντως και οι απόψεις περί αφηρημένης ή δυνητικής διακινδύνευσης.

Στο σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι εδώ η χρήση του όρου υπαιτιότητα δεν έχει την έννοια του τεχνικού όρου, δηλ. ως στοιχείο της υποκειμενικής υπόστασης (μορφή δόλου, αμέλειας κ.λπ), αλλά σημαίνει ότι ο Α «δεν φταίει» για την συμμετοχή του στην συμπλοκή, επειδή υπάρχει λόγος άρσης του καταλογισμού ή του αδίκου

Την ειδική υπόσταση πληρούν όλοι όσοι συμπλέκονται, δηλ. και εκείνοι που δεν τέλεσαν σωματικές βλάβες, αλλά τέλεσαν απόπειρα σωματικής βλάβης, όπως και εκείνοι που ενθαρρύνουν τους άλλους να συμπλακούν (ψυχική συνέργεια)⁸.

Μάλιστα για την συμπλοκή θα τιμωρηθεί εφόσον συμμετείχε και εκείνος που υπέστη την βαριά σωματική βλάβη.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφής και η σχέση της διάταξης του άρθρου 313 Π.Κ. με άλλες διατάξεις (σωματικές βλάβες, ανθρωποκτονία). Η συρροή είναι αληθής, δηλ. ο δράστης θα τιμωρηθεί τόσο για την συμπλοκή, όσο και για την ειδικότερη πράξη που ο ίδιος τυχόν τέλεσε. Αυτό εμφανίζεται καταρχήν παράδοξο, αφού η διακινδύνευση έχει επικουρικό χαρακτήρα έναντι της βλάβης.

Ωστόσο, εδώ η βλάβη πλήττει τα έννομα αγαθά συγκεκριμένων προσώπων (ενός ή περισσότερων θυμάτων της σωματικής βλάβης ή της ανθρωποκτονίας), ενώ η διακινδύνευση αφορά όλους τους μετέχοντες στην συμπλοκή. (διαφορετικοί φορείς εννόμου αγαθού).

⁸ Το ζήτημα είναι αμφιλεγόμενο, καθώς υποστηρίζεται ότι αυτουργοί του εγκλήματος μπορούν να είναι μόνο όσοι συμμετέχουν ενεργά στην συμπλοκή με την μορφή της συναυτουργίας. Κατά την άποψη αυτή, όλοι όσοι παρίστανται και ενθαρρύνουν ψυχικά τους άλλους είναι συμμέτοχοι του εγκλήματος του άρθρου 313 Π.Κ.